

Θουκυδίδης

- Ολόρου Αλιμούσιος

1. Η ζωή του

Καταγωγή:

- 445 π.Χ. δήμος Αλιμούντος
- αριστοκρατική οικογένεια
- οικογενειακοί δεσμοί με βασιλιά Όλορο Θράκης και στρατηγούς Μιλτιάδη και Κίμωνα
- χρυσωρυχείο στη Σκαπτή Ύλη Θράκης
- λαμπρή μόρφωση: Αναξαγόρας, Περικλής, Αντιφώντας

Μόρφωση :

- παιδική και νεανική ηλικία του στα λαμπρότερα χρόνια Αθήνας (κυριαρχία Περικλή στην πολιτική ζωή, δημιουργία αξεπέραστων έργων τέχνης, επιτεύγματα αρχαίου δράματος, σοφιστών, ιατρικής)
- εξοικείωση με μέθοδο και έκφραση σοφιστών (Γοργία από Λεοντίνους, Πρόδικο από Ηλεία)
- γνώση κατακτήσεων νέας ιατρικής

Η στρατηγική του Περικλή:

- άμυνα στην ξηρά
- επίθεση στην θάλασσα
- σύνεση και αυτοπεποίθηση
- Θουκυδίδης υπερασπιστής πολεμικού σχεδιασμού Περικλή, μολονότι ο ίδιος αριστοκρατικής καταγωγής

Λοιμός:

- προσέβαλε το 1/3 πληθυσμού Αττικής
- νόσησε και ο ίδιος ο Θουκυδίδης αλλά επέζησε
- ο Περικλής πέθανε από το λοιμό

Δημαγωγοί:

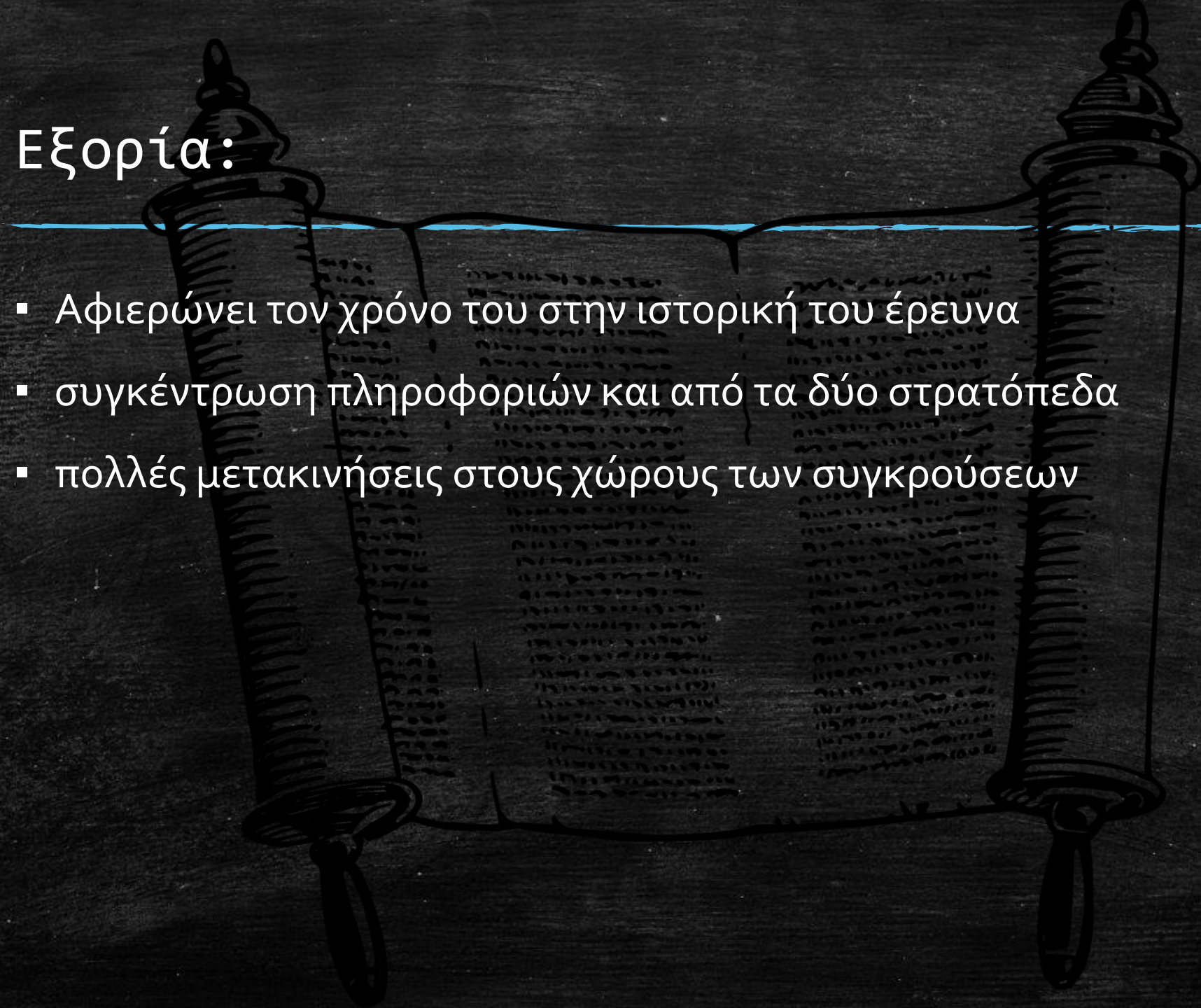
- μετά το θάνατο του Περικλή οξεία αντιπαράθεση μεταξύ αριστοκρατικών και δημοκρατικών
- αρχηγοί δημοκρατικής παράταξης δημαγωγοί με ισχυρότερο τον Κλέωνα

Αποτυχία του Θουκυδίδη στην Αμφίπολη:

- Αμφίπολη: αποικία των Αθηναίων κοντά στις εκβολές του Στρυμόνα
- μεγάλη στρατηγική σημασία: α) ναυπηγήσιμη ξυλεία για ανάγκες αθηναϊκού στόλου, β) κοντά στα χρυσωρυχεία του Παγγαίου
- Θουκυδίδης με μικρή μοίρα ελέγχει περιοχή
- Βρασίδας με αντιπερισπασμό (από Πελοπόννησο στη Μακεδονία)
- Τιμωρία Θουκυδίδη από πολιτικούς του αντιπάλους: εξορία

Εξορία:

- Αφιερώνει τον χρόνο του στην ιστορική του έρευνα
- συγκέντρωση πληροφοριών και από τα δύο στρατόπεδα
- πολλές μετακινήσεις στους χώρους των συγκρούσεων

Το τέλος του πολέμου:

- Έζησε ως το τέλος του πολέμου
- Η εξιστόρηση των γεγονότων διακόπτεται στο 411 π.Χ.(ο θάνατος δεν τον άφησε να τελειώσει το έργο του)
- Στα πρώτα βιβλία υπάρχουν αναφορές για το τέλος του πολέμου και την τελική καταστροφή

2. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ

Η σημασία του πολέμου:

- η σημασία του πολέμου: α) αντίπαλοι στο ύψιστο σημείο ακμής τους, οικονομικά και στρατιωτικά, β) ουδέτερες πόλεις έπρεπε να εμπλακούν στον πόλεμο
- Έρευνα των παραγόντων της μεγάλης πολεμικής ισχύος

Η έρευνα του παρελθόντος:

- Πριν τον Τρωικό πόλεμο έως Μηδικά: μη αξιόπιστες πηγές, χρήση λογικών μεθόδων
- πορίσματα: α) εἰκότα (= εύλογα, σύμφωνα με την λογική και την πείρα), β) σημεία ή μαρτύρια (= ενδείξεις και αποδείξεις), γ) τεκμήρια (= συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η έρευνα)
- απουσία μόνιμων εγκαταστάσεων των πληθυσμών, πολιτικής σταθερότητας, οικονομικής ανάπτυξης, και κυριαρχίας στην θάλασσα → έλλειψη ισχυρού στρατιωτικά κράτους

Ποια προβλήματα θέτει ο Θουκυδίδης:

➤ Η ηγεμονική δύναμη της Αθήνας μπορούσε να ενισχυθεί, να περιοριστεί, να τροποποιηθεί ή να καταρρεύσει;

- εξονυχιστική παρουσίαση αιτίων και αφορμών του πολέμου
- αντιπαράθεση αντιπάλων απόψεων στις δημηγορίες
- πρώτη δημηγορία του Περικλή: η Αθήνα θα μπορούσε να κερδίσει τον πόλεμο με συνετή στρατηγική και αυτοκυριαρχία των πολιτικών και πολιτών της
- Σικελική εκστρατεία: άφρονες, φιλόδοξοι δημαγωγοί και πολίτες με ασύνετες και αλλοπρόσαλλες αποφάσεις οδήγησαν την εντυπωσιακότερη ως τότε πολεμική επιχείρηση σε πανωλεθρία.

➤ Το πρόβλημα της δύναμης

- εξόντωση Πλαταιέων από Σπαρτιάτες, Μηλίων από Αθηναίους, εμφύλια σύγκρουση στην Κέρκυρα
- η φύση των ανθρώπων δεν αλλάζει
- οι άνθρωποι σε πιεστικές συγκυρίες και αδιέξοδα εξαγριώνονται
- στον εμφύλιο πόλεμο οι λέξεις χάνουν το νόημά τους

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ

Τα βαθύτερα αίτια του πολέμου:

- Ενδιαφέρον για την πολιτική ιστορία και όχι για μύθους, χρησμούς, ανέκδοτα, ατομικές προσωπογραφίες, διαδόσεις και φήμες.
- κύρια αιτία: η ανάπτυξη, οικονομική και στρατιωτική, της αθηναϊκής δύναμης (αθηναϊκή ηγεμονία)

Το πρότυπο του ηγέτη (ο Περικλής):

- πολιτική οξυδέρκεια
- ευρύτερη αποδοχή από τον λαό
- ανωτερότητα ως προς το χρήμα
- πολιτικό θάρρος να λέει την αλήθεια στο λαό ακόμη και αν προκαλούσε την οργή του

Ποια προβλήματα θέτει ο Θουκυδίδης:

➤ Η λογική η μόνη αξία στην οποία μπορεί να στηριχθεί ο άνθρωπος

- οι θεοί δεν επεμβαίνουν στις ιστορικές εξελίξεις (όπως πίστευαν πολλοί σημαντικοί άνθρωποι και ο Ηρόδοτος ανάμεσά τους)
- η τύχη όχι υπερφυσική δύναμη, αλλά συγκυρίες, εξελίξεις που δεν μπορεί να τις προβλέψει ο άνθρωπος

➤ Κίνητρα για τον πόλεμο: η πλεονεξία και η φιλοτιμία

➤ Ο παραλογισμός του πολέμου

- θανάτωση ενήλικων Μυτιληναίων και εξανδραποδισμός γυναικόπαιδων από Αθηναίους
- αναίτια σφαγή άμαχου πληθυσμού της βοιωτικής Μυκαλησσού από Θράκες μισθοφόρους

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΚΑΙ ΙΔΕΕΣ

Ο υπεύθυνος πολίτης:

- στις κρίσιμες αποφάσεις λογική και σύνεση: να μην παρασύρεται από δημαγωγικά πυροτεχνήματα και από παρορμήσεις της στιγμής
- ενδιαφέρον για το συμφέρον της πόλης
- στον εμφύλιο πόλεμο μετριοπάθεια και ανώτερο ήθος
- στη συμφορά του λοιμού ανθρωπιά και φιλότιμο

Από το συγκεκριμένο στο γενικό:

- τάση για γενίκευση: χαρακτηριστικό γνώρισμα της σκέψης και της μεθόδου του
- συγκεκριμένο γεγονός → γενικό και πανανθρώπινο
- θεμελίωση κρίσεων πολιτικών και προσωπικών παρατηρήσεων σε γενικές αρχές
- «γνωμικά» και «αποφθέγματα» όχι διδακτισμός και δεοντολογία αλλά απόσταγμα έρευνας και συλλογισμού
- γνώση αρχών και μεθόδου ιατρικής, σοφιστών και τραγωδίας

Επιγραμματική διατύπωση (στον Επιτάφιο):

- Επιτάφιος του Περικλή (2.35-46): αθάνατη εικόνα αθηναϊκής δημοκρατίας
- Επιγραμματικές φράσεις Επιταφίου: μέτρο του μεγαλείου του μεγάλου πολιτικού και του μεγάλου ιστορικού:

- *το πολίτευμα δεν στηρίζεται στους λίγους αλλά στην πλειοψηφία*
- *οι Αθηναίοι αγαπάνε το ωραίο και μένουνε απλοί, αγαπάνε τη θεωρία χωρίς να μειώνουν τη δραστηριότητά τους*
- *η δυνατή ψυχή ταυτίζεται με την ελευθερία και η ελευθερία με την ευδαιμονία*
- *γενικά ολόκληρη η πόλη της Αθήνας είναι σχολείο της Ελλάδας*

2. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

ΜΕΘΟΔΟΣ

ΜΕΘΟΔΟΣ

Έρευνα του μακρινού παρελθόντος:

- αγωνία για την ανεύρεση της αλήθειας
- αυτοψία, επίσκεψη των πεδίων των μαχών
- συλλογή και αξιολόγηση πληροφοριών
- μελέτη επίσημων κειμένων και κρατικών αρχείων
- για γεγονότα πριν από τα Μηδικά μεγάλες δυσκολίες: οι άνθρωποι δέχονται άβασανίστως ό,τι λέει ο ένας και ο άλλος ακόμη και για την γενέτειρά τους

Έλεγχος των πληροφοριών για τη σύγχρονή του εποχή:

- όχι πληροφορίες από τον πρώτο τυχόντα
- προσωπική γνώση
- επίπονη έρευνα ακούγοντας από τους άλλους

ΜΕΘΟΔΟΣ - Δημηγορίες

- λόγιοι που εκφωνήθηκαν από πολιτικούς και στρατιωτικούς κατά την προετοιμασία του πολέμου ή κατά την διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων
- αποδίδουν: α) τα κίνητρα, β) τους σχεδιασμούς, γ) τους στόχους, δ) την προσωπικότητα, ε) τις ιδέες, στ) το ήθος των ομιλητών
- επιστημονική ανάλυση των ιστορικών γεγονότων
- σε αντιστοιχία με τα μεγάλα γεγονότα του πολέμου
- σε αντιστοιχία μεταξύ τους με το σχήμα «θέση-αντίθεση»
- δυσκολία να παρατεθούν αυτολεξεί
- δεν απομακρύνθηκε από την κεντρική ιδέα των λόγων
- σύμφωνα με την δική του κρίση ότι ήταν προσφορότερο να λεχθεί σε κάθε περίπτωση
- όχι διαλεκτικές διαφοροποιήσεις ομιλητών ανάλογα με τον τόπο καταγωγής τους
- παρουσίαση των απόψεων, δομή, επιχειρηματολογία → ανάλυση γεγονότων και βάθος σκέψης του

ΜΕΘΟΔΟΣ

Χρονολογική ακρίβεια:

- δυσκολίες, γιατί οι πόλεις-κράτη δεν είχαν: α) ενιαίο χρονολογικό σύστημα, β) κοινές ονομασίες για τους μήνες (παράδειγμα επιμονής του για ακρίβεια καθορισμός χρονικού σημείου έκρηξης πολέμου, με την εισβολή των Θηβαίων στις Πλαταιές)
- τρόπος χρονολογικής έκθεσης του Ελλάνικου του Μυτιληναίου: κατά χρονολογική σειρά, χρόνο με το χρόνο, και όχι κατά θεματικές ενότητες.
- διαίρεση έτους σε θέρος (8 μήνες στρατιωτικών επιχειρήσεων) και χειμώνα (4 μήνες που το κύριο σώμα των αντίπαλων στρατευμάτων αποσύρεται στις βάσεις του)

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Διαίρεση σε οκτώ βιβλία: μεταγενέστερη

❑ 1^ο βιβλίο:

- σημασία πολέμου
- η μέθοδος του συγγραφέα
- ιστορικές εξελίξεις από το μακρινό παρελθόν ως τις παραμονές του πολέμου («Αρχαιολογία»)
- «πεντηκονταετία»
- τελευταίες διπλωματικές προσπάθειες
- δυνάμεις των αντιπάλων

❑ 2^ο – 5^ο (κεφ 24) βιβλίο:

- γεγονότα πρώτης δεκαετίας πολέμου (431-421π.Χ.)
- έκθεση όρων ειρήνης Νικία

❑ 5^ο βιβλίο:

- δεύτερο προοίμιο
- τα γεγονότα ως το 415 π.Χ.
- «διάλογος» Αθηναίων-Μηλίων για το δίκαιο του ισχυρότερου

❑ 6^ο – 7^ο βιβλίο:

- Σικελική εκστρατεία

❑ 8^ο βιβλίο:

- εγκατάσταση μόνιμου σπαρτιατικού στρατοπέδου στη Δεκέλεια
- ανάμειξη των Περσών στην ελληνική σύγκρουση
- Κατάλυση δημοκρατικού πολιτεύματος στην Αθήνα ως το 411 π.Χ.

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΤΟΥ

- «εσωτερικές» μαρτυρίες και υφολογικές παρατηρήσεις → αβέβαια συμπεράσματα για χρόνο σύνθεσής του
- δήλωση Θουκυδίδη ότι άρχισε να γράφει μόλις ξέσπασε ο πόλεμος (άρχισε να δίνει στο κείμενο του οριστική μορφή ή να συγκεντρώνει το υλικό του και να κρατάει σημειώσεις;)
- η εξιστόρηση διακόπτεται το 411 π.Χ.
- ορισμένα τμήματα έχουν γραφεί μετά το 404 π.Χ.

ΓΛΩΣΣΑ

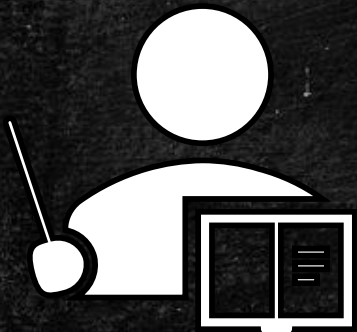
- «αρχαία αττική» του 5ου αι π.Χ.
- Χαρακτηριστικές γλωσσικές ιδιομορφίες:
 1. ἔς αντί εἰς και ξὺν αντί σὺν
 2. αρχαιότερο σύμπλεγμα σσ αντί ττ
 3. αρχαιότεροι τύποι λέξεων: αἰεῖ (ἀεῖ), ὠφελία (ὠφελεία), ἑξαπιναίως (ἑξαπίνης)
 4. το ουδέτερο πληθυντικού αντί για επίρρημα
 5. ουδέτερο του επιθέτου αντί αφηρημένου ουσιαστικού
 6. ρήματα σύνθετα που συνήθως χρησιμοποιούνται απλά (βραχυλογία)
 7. επισώρευση αιτιολογικών προτάσεων και προσδιορισμών (για να διαφωτίσει τα αίτια των γεγονότων)

ΥΦΟΣ

- υψηλό λογοτεχνικό ύφος:

1. πάρισα: μία φράση έχει ίσο αριθμό συλλαβών ή αντιστοιχία λέξεων με την προηγούμενή της
2. ομοιοτέλευτα: στο τέλος επάλληλων περιόδων ή προτάσεων τοποθετούνται λέξεις με όμοια κατάληξη
3. συνεχής χρήση αντιθέσεων
4. αφθονία ετερόπτωτων προσδιορισμών (αντί δευτερευουσών προτάσεων)
5. περίπλοκη σύνταξη
6. μακρές περίοδοι στο λόγο
7. εντυπωσιακά ρητορικά σχήματα

Ο Θουκυδίδης θαυμάστηκε σε όλες τις εποχές
για την αμεροληψία του, τη δύναμη της γραφής
του και το βάθος του προβληματισμού του.

1. Μία από τις βασικές προϋποθέσεις για τη συγκρότηση ενός ισχυρού στρατιωτικά κράτους κατά τον Θουκυδίδη ήταν

a) η κυριαρχία στη στεριά.

b) η κυριαρχία στη θάλασσα.

2. Είναι βέβαιο ότι ο Θουκυδίδης

a) πέθανε πριν το τέλος του πολέμου.

b) έζησε έως το τέλος του πολέμου.

3. Η προσπάθεια του Θουκυδίδη για κριτική απόδειξη των θέσεών του θυμίζει έντονα

a) την επιχειρηματολογία των ρητόρων.

b) την επιχειρηματολογία των σοφιστών.

4. Οι Αθηναίοι εξόρισαν τον Θουκυδίδη, διότι

a) ακολούθησε τον Αγησίλαο σε στρατιωτικές επιχειρήσεις.

b) δεν μπόρεσε να σώσει την Αμφίπολη.

5. **Δεν** είναι ορθό να χαρακτηρίζουμε τον Θουκυδίδη

a) απαισιόδοξο.

b) ρεαλιστή.

6. Ο Θουκυδίδης γεννήθηκε από πλούσια

a) δημοκρατική οικογένεια.

b) αριστοκρατική οικογένεια.

c) ολιγαρχική οικογένεια

7. Μετά τη στρατιωτική αποτυχία στην Αμφίπολη ο Θουκυδίδης

a) επέστρεψε στην Αθήνα.

b) εξορίστηκε.

8. Κατά την άποψη του Θουκυδίδη, η μόνη δύναμη στην οποία μπορεί να στηριχθεί ο άνθρωπος είναι

a) οι θεοί

b) η λογική

c) η στρατιωτική υπεροχή

9. Κατά τον Θουκυδίδη ο υπεύθυνος πολίτης οφείλει να δείχνει

a) πλεονεξία και φιλοτιμία.

b) μετριοπάθεια και ανώτερο ήθος.

10. Ο Θουκυδίδης μορφώθηκε με την αναθεωρητική ορμή και τη ρητορική δεινότητα

a) του Σωκράτη

b) των σοφιστών.

11. Ο πολεμικός σχεδιασμός του Περικλή περιλαμβάνει

- a) άμυνα στην ξηρά, επίθεση στη θάλασσα. b) άμυνα στη θάλασσα, επίθεση στην ξηρά.

12. Το έργο του Θουκυδίδη

a) διακόπτεται στο 411π.Χ

b) ολοκληρώθηκε από τον ίδιο

c) το ολοκλήρωσε ο Ξενοφώντας

13. Ο Θουκυδίδης γεννήθηκε

a) στον δήμο Αλίμου της Αττικής.

b) στη Θράκη.

c) στη Βοιωτία.

14. Ο Θουκυδίδης ήταν εξοικειωμένος με την έκφραση και τη μέθοδο

a) του ρήτορα Αντιφώντα.

b) των σοφιστών Πρόδικου και Γοργία.

c) των μεγάλων τραγικών.

15. Ο Θουκυδίδης ως στρατηγός ηγήθηκε των Αθηναίων

a) στη μάχη της Αμφίπολης.

b) στη ναυμαχία στους Αιγός Ποταμούς.

c) στη ναυμαχία των Αργινουσών.

16. Κατά την άποψη του Θουκυδίδη η βαθύτερη αιτία του πολέμου ήταν

a) η ηγεμονική δύναμη της Αθήνας.

b) η ανάπτυξη της Σπάρτης.

c) η στρατηγική θέση της Κέρκυρας.

17. Το ενδιαφέρον του Θουκυδίδη για την κατανόηση του πολέμου επικεντρώνεται

a) στην πολιτική ιστορία.

b) στην κοινωνική ανθρωπολογία.

c) στη στρατιωτική ιστορία.

18. Στο έργο του Θουκυδίδη δίνονται απαντήσεις για

a) όλα τα παραπάνω.

b) τα βαθύτερα αίτια του πολέμου.

c) τις αφορμές του πολέμου.

19. Για τη συγγραφή του έργου του ο Θουκυδίδης χρησιμοποιεί

a) το έργο παλαιότερων ιστορικών.

b) εικασίες.

c) αποδείξεις και ερευνητικά συμπεράσματα.

20. Βασικό χαρακτηριστικό της σκέψης και της μεθόδου του Θουκυδίδη αποτελεί

a) η τάση για γενίκευση.

b) η τάση για απλούστευση.